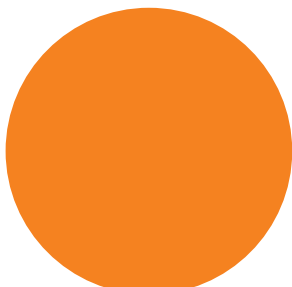

DAGTILBUD
et kommunalpolitisk ansvar

DAGTILBUD ET KOMMUNALPOLITISK ANSVAR

Det er nødvendigt at handle ambitiøst

Dagtilbud – et kommunalpolitisk ansvar

I efteråret 2007 besluttede KL's bestyrelse en offensiv kommunal dagsorden om kvalitet i velfærdsservice. Det handler om at dokumentere og udvikle kvaliteten – også i dagtilbud. Det er hensigten at sætte fokus på kerneydelsen, tydeliggøre de gode resultater og øge borgernes tilfredshed.

I den forbindelse har et stort antal kommuner og KL aftalt et partnerskab om "God kvalitet og høj faglighed i dagtilbud". Det er formålet, at kommunerne bevarer styringen og tager teten i forhold til kvalitetsudvikling og dokumentation af kerneydelsen i dagtilbud. Partnerskabet skal erfaringsudveksle mellem kommunerne.

Som optakt til dette arbejde udsender KL publikationen: "Dagtilbud - et kommunalpolitisk ansvar". Publikationen bygger på KL's drøftelser med en række kommuner, konsulentprojekter og løbende samarbejde med Børne- og kulturchefforeningen og ministeriet med ansvar for børneområdet.

Publikationen konkretiserer kommunalbestyrelsens ansvar for:

- **Tilsyn og dialog**
- **Trivsel, udvikling og læring**
- **Helhed og sammenhæng**
- **Ledelse**

Kommunalbestyrelsen kan anvende publikationen, når den beslutter, hvordan den udmønter sit ansvar for dagtilbud. Hvert af de fire temaer har sit opslag og sine spørgsmål til drøftelse. På den måde kan kommunalbestyrelsen nemt fokusere på det væsentligste.

Hvert opslag er bygget op på samme måde. Som indledning til hvert tema har KL et budskab til kommunerne. Derefter er der udvalgt nogle af de væsentligste krav, som Folketinget og andre aktører stiller til dagtilbud og til kommunerne. I det efterfølgende afsnit om det kommunalpolitiske ansvar opfordrer KL kommunalbestyrelserne til konkrete initiativer.

Derudover er der resultater af en analyse, som KL har foretaget. Den giver blandt andet et billede af, hvordan kommunalpolitikere aktuelt arbejder med dagtilbudsområdet.

Sidst i publikationen er der spørgsmål til politisk drøftelse.

Erik Fabrin
 Formand

Peter Gorm Hansen
 Adm. direktør

Dagtilbud med værdi betyder politisk fokus på:

- Børneliv fra 0-6 år
- Kvaliteten i kerneydelsen
- Det gode samarbejde mellem forældre og professionelle
- Høj brugertilfredshed
- Spredning af de gode resultater
- God ressourceudnyttelse

DAGTILBUD MED VÆRDI

Dagtilbud er et kommunalt ansvar. Dagtilbudsloven signalerer øget faglighed. Høj kvalitet i omsorg, tryghed, udvikling og læring er afgørende for barnets videre vej gennem livet.

Næsten samtlige 1-6 årige børn i Danmark er sammen i dagtilbud. Derved er der en enestående mulighed for at skabe en god og udviklende dagligdag for det enkelte barn. Det handler om en god start for børn og familier og på længere sigt solid basis for livsduelighed.

Dagtilbud er lovgivningsmæssigt ændret fra primært at være et servicetilbud til borgerne om pasning til i dag at have en selvstændig værdi og funktion i forhold til børns trivsel, udvikling og læring. Dagtilbudsloven synliggør og markerer tilbuddets selvstændige værdi i det moderne samfund.

Nu er det tid til, at kommunalbestyrelsen tager et reelt ansvar for dagtilbud og sætter en tydelig dagsorden om dagtilbud med værdi. Hvis ikke, kan dagtilbud måske ende i centralt fastsatte velfærdsretigheder, kvalitetsstandarder og normeringer.

De øgede krav om kvalitet og dokumentation giver endvidere anledning til, at kommunalbestyrelsen beslutter kommunale mål og ubureaukratisk opfølgning. Ellers kan konsekvensen måske blive en standardiseret kvalitetsmodel eller ekstern akkreditering.

Dagtilbud med værdi handler først og fremmest om, at børn trives, udvikler sig og lærer i et fællesskab med andre børn og voksne. Forudsætningen er tillid til og anerkendelse af de fagprofessionelle og tæt samspil med forældrene.

HVAD ER DET BEDSTE VED AT GÅ I BØRNEHAVE?

- Nogen gange synes jeg, at det er sjovest at være derhjemme, men altså det er nok sjovest at være i børnehaven, fordi så har man de fleste af deres kammerater lige foran næsen på dig... på mig selv
- Det er, at der ikke er nogle skrappe voksne. Hvis der ikke var nogle voksne! Og at lege, det er også det bedste
- Alt sammen. Det hele er rigtig sjovt. Der er slet ikke noget kedeligt

HVORDAN SKAL EN SØD VOKSEN I BØRNEHAVEN VÆRE?

- En, der læser bøger og gør tegnebordet klar
- En, der er god til at give krammere
- En, der hjælper

HVAD HAR DU LÆRT I BØRNEHAVEN?

- Vi har lært, at man ikke må drille
  - Så skal man være sød mod dem, man skal være kammerater med. Og så skal den anden også være sød, ellers så gider den anden jo ikke være sød mod den anden, og så kan man jo ikke være kammerater
- Jeg har faktisk lært at lave at slå kolbøtter og sådan noget
- At man ikke må klatre op i de forkerte træer
- At man kun må klatre op på tre mælkekasser – ikke fire

FORÆLDRETRILFREDSHED
RESSOURCEUDNYTTELSE
BØRNEBENS UDNYTTE AF DEN SPROGLIGE INDSATS
BØRNEBENS TRIVSEL, UDVIKLING OG LÆRING

TILSYN OG DIALOG

Kommunalbestyrelsen har ansvar for at fastsætte mål og rammer for dagtilbudenes virksomhed. Derfor skal kommunalbestyrelsen kende vilkår, muligheder og udfordringer for de lokale dagtilbud. Det betyder dels, at kommunalpolitikere skal have kendskab til, om tilbuddene styrker børnenes trivsel, udvikling og læring, og dels at forvaltningen skal fremlægge viden om god praksis og relevant forskning for politikere.

Det politiske tilsyn drejer sig om at kende output af mål og ressourceudnyttelsen. Det betyder fx, at dagtilbuddene skal dokumentere udbyttet af arbejdet med de pædagogiske læreplaner og den sproglige indsats. Forvaltningen bør forelægge væsentlige nøgletal for ressourceudnyttelsen og eventuelt gennemføre forældretrilfredshedsundersøgelser.

God tilsynspraksis handler også om systematik - fx at dokumentere data skriftligt og fremlægge dem samlet, så der bliver gennemsigtighed om alle kommunens dagtilbud. Kommunalbestyrelsen drøfter det fremlagte og beslutter efterfølgende, hvordan der skal følges op på dokumentationen.

Tilsynet bør altid understøttes med den nødvendige dialog mellem kommunalpolitikere, forvaltning, ledere og forældrebestyrelser. Det er vigtigt at afstemme den daglige praksis med de politiske ønsker - og omvendt. Ledere og forældrebestyrelser kender de lokale forudsætninger og muligheder. De kan have konkrete ideer til videreudvikling af arbejdet med børnene. Kommunalpolitikere har det overordnede ansvar for kvalitetsudvikling inden for dagtilbudslovens rammer.

Folketinget og andre aktørers krav om tilsyn og dialog

Folketinget har flyttet fokus fra pasningsgaranti til kvalitet i indhold. Fra centralt hold efterspørges dokumentation og dagtilbud af høj kvalitet.

Dagtilbudsloven skærper kommunalbestyrelsens tilsynsopgave. Som noget nyt skal kommunalbestyrelsen fastsætte, hvordan tilsynet udøves og offentliggøre rammerne for dette tilsyn på kommunens hjemmeside.

Ifølge dagtilbudsloven skal kommunalbestyrelsen føre tilsyn med indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på, herunder mål og rammer for dagtilbud. Tilsynsforpligtelsen gælder i forhold til hele viften af dagtilbud i kommunen – også de selvejende og private.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene medvirker til ud-møntningen af kommunens sammenhængende børnepolitik. Derudover skal der være sammenhæng mellem dagtilbud og de øvrige tilbud for børn og unge.

Det er en kommunalpolitisk udfordring at lykkes med et kvalitativt dagtilbud, hvor barnet er i centrum, og de nære voksne samarbejder.

Det kommunalpolitiske ansvar

KL mener, at det kommunalpolitiske ansvar er at:

- beslutte mål og rammer for de kommunale dagtilbud. På baggrund af kommunalbestyrelsens mål og rammer, fastsætter det enkelte dagtilbud egen strategi, mål og indhold for arbejdet
- fastsætte og offentliggøre plan og rammer for det kommunalpolitiske tilsyn med dagtilbuddene. Planen skal angive krav til dokumentation og skriftlighed. Det skal være tydeligt, hvilke resultater kommunalbestyrelsen vil kende, og hvornår de skal foreligge i en samlet rapport
- sikre, at dagtilbuddenes mål og opgaver harmonerer med kommunens sammenhængende børnepolitik og de prioriterede ressourcer
- sætte mål for dagtilbuddenes arbejde med børn, der har behov for særlig støtte, fx omkring tidlig indsats og inkluderende samarbejde mellem almen- og specialområdet
- drøfte og følge op på fx:
  - børnenes trivsel, udvikling og læring
  - den procentvise andel af børn, der deltager i sprogvurderingerne
  - børnenes udbytte af den sproglige indsats
  - ressourceudnyttelsen, fx åbningstimer/lukkedage, sygefravær, antal børn pr. voksen, antal uddannede/ikke uddannede
  - forældretilfredsheden
- afstemme den daglige praksis med de politiske ønsker – og omvendt – i dialog med institutionsledere og forældrebestyrelser

TRIVSEL, UDVIKLING OG LÆRING

Dagtilbud handler om at skabe trygge rammer for børns opvækst og udvikling. De første 6 år af et barns liv er fundament for, at barnet opnår selvværd, trives og får gode sociale relationer. Familie og dagtilbud har i fællesskab ansvar for, at det lykkes for hvert enkelt barn. Som noget helt særligt kommer næsten alle 1-6 årige børn i Danmark i dagtilbud. Derfor har børnene en enestående mulighed for at supplere opvæksten i familien med et professionelt miljø og et fællesskab med andre børn.

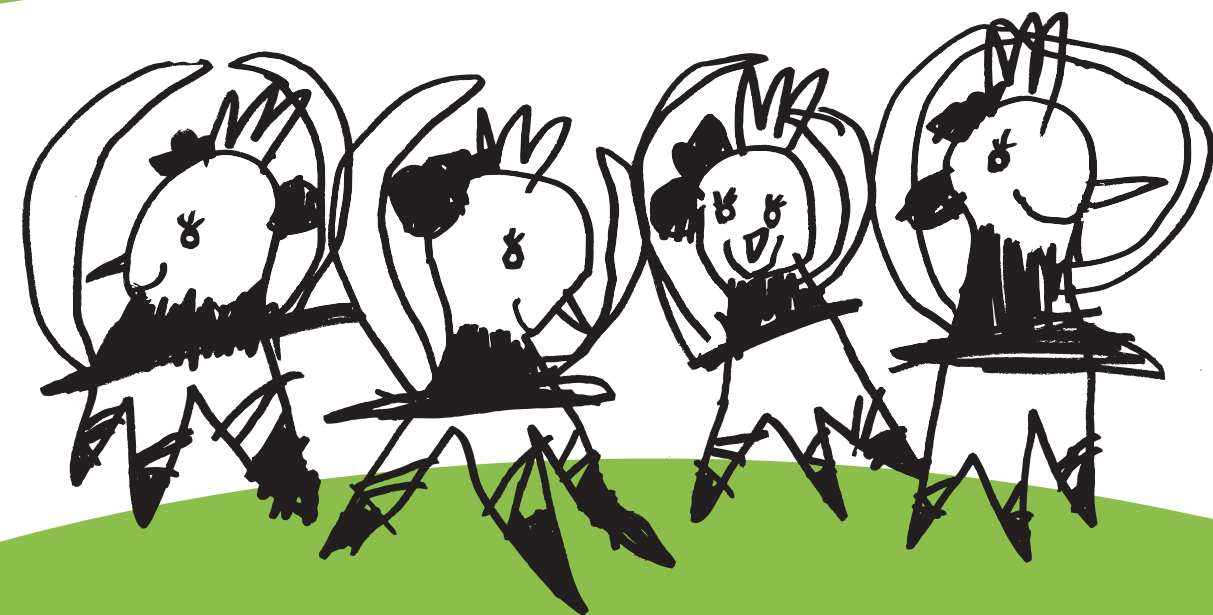
Der er i dag langt større opmærksomhed på dagtilbuddets betydning for barnets trivsel, udvikling og læring. Det er kommunalbestyrelsens entydige ansvar at træffe beslutninger om en bevidst kvalitetsudvikling af kerneydelsen i dagtilbudet. De professionelle har ansvar for kvaliteten i praksis. Det er vigtigt, at der er gensidig respekt og tæt samspil mellem kommunalpolitikere og professionelle, så børnene oplever et dagtilbud, der gør en forskel.

Kommunalpolitikere skal formulere overordnede mål og rammer for indholdet, fx i hvor høj grad der skal udvikles dagtilbud med specielle faglige temaer som skov- og idrætsbørnehaver, hvor de professionelle har særlige faglige kompetencer. Eller fx om det enkelte barns udvikling skal dokumenteres i en "Barnets bog".

Hos de professionelle styrker de pædagogiske læreplaner den faglige bevidsthed og målretter dagligdagen i forhold til børns trivsel, udvikling og læring. Der ligger fortsat en udfordring i at arbejde mere systematisk med de pædagogiske læreplaner - herunder dokumentere og evaluere - og fokusere på de udsatte børn i læreplansarbejdet.

Der er endnu kun lidt dansk forskning på 0-6 års området, men mere er på vej. International forskning viser, at faktorer som høj andel af uddannede medarbejdere og målrettet pædagogisk indsats er afgørende for, at det enkelte barn får det bedste udbytte af dagtilbuddet. Der er i øjeblikket tiltag i gang, der indsamler viden om såvel god praksis i dagtilbud som tidlig indsats over for børn med særlige behov.

Det er vigtigt, at udviklingen af kerneydelsen tager udgangspunkt i den gode praksis, der allerede findes.

Folketinget og andre aktørers krav om trivsel, udvikling og læring

Samfundet anvender i dag godt 20 mia. kr. årligt på dagtilbud til 0-6 årige børn. Derfor er der stor interesse for, at de mange penge anvendes på en måde, som giver børnene en god start på livet.

Dagtilbud er lovgivningsmæssigt ændret fra primært at være et servicetilbud til borgerne om pasning til i dag at have en selvstændig værdi og funktion i forhold til børns trivsel, udvikling og læring. Dagtilbudsloven synliggør og markerer tilbuddets selvstændige værdi i det moderne samfund.

Som ramme for indholdet i dagtilbuddet stilles der krav om pædagogiske læreplaner og sprogvurdering.

Lovens bestemmelser om de pædagogiske læreplaner er oven i købet fra Folketingets side skærpet. Det er præciseret, at der skal opstilles mål, metoder og aktiviteter i forhold til læreplanernes seks temaer:

- **Alsidig personlig udvikling**
- **Sociale kompetencer**
- **Sproglig udvikling**
- **Krop og bevægelse**
- **Naturen og naturfænomener**
- **Kulturelle udtryksformer og værdier**

Kommunalbestyrelsen skal godkende de pædagogiske læreplaner og drøfte de årlige evalueringer.

Alle treårige børn skal have tilbud om en sprogvurdering og opfølgning. Hensigten er, at de børn, som ikke har tilstrækkelige sprogkunderskaber, bliver set og får den nødvendige sprogstimulering. I dagtilbuddet skal børnene udvikle et nuanceret dansk sprog og opnå sproglige forudsætninger for at kunne klare sig i skolen.

Fra centralt hold er der mange holdninger til, hvad der skaber bedre kvalitet i dagtilbud. Om det er velfærdsrettigheder, kvalitetsstandarder eller bedre normeringer? Om det er kvalitetsmodeller eller akkreditering? Eller om tillid til og anerkendelse af de fagprofessionelle giver den bedste kvalitet?

Det kommunalpolitiske ansvar

KL mener, at det kommunalpolitiske ansvar er at:

- godkende de pædagogiske læreplaner, som lederne af de enkelte dagtilbud udarbejder i samarbejde med forældrebestyrelserne
- drøfte ledernes årlige evalueringer af de pædagogiske læreplaner og vurdere, om dagtilbuddene arbejder tilfredsstillende med de seks temaer
- vurdere om evalueringerne giver anledning til opfølgning og konkret handling
- drøfte god praksis og relevant forskning
- udarbejde og offentliggøre en plan for kommunens mål og rammer for sprogvurderinger af alle treårige børn og den sprogunderstøttende pædagogiske indsats
- sætte mål for indsatsen over for børn med særlige behov (rummelighed/inklusion), så det sikres, at indsatsen konkretiseres i de pædagogiske læreplaner
- sætte mål for indsatsen over for tosprogede børn
- bakke op om dagtilbuddene og medarbejderne med tillid, anerkendelse og respekt

Den kommunale vifte af dagtilbud er for alle børn. Det almindelige dagtilbud skal være rummeligt, så det kan møde børn og forældres forskellighed. Det drejer sig fx om deres forudsætninger og levevilkår. Alle børn skal have glæde og udbytte af at være i dagtilbuddets fællesskab. Ligesom alle børn har krav på at blive mødt som enkeltpersoner. Dagtilbuddet skal møde børn og forældre, hvor de er.

Kommunalpolitikerne har ansvaret for helhed og sammenhæng for børn og unge. I forhold til dagtilbud er der to udfordringer. Den ene er at skabe en rød tråd i barnets opvækst. Den anden er at sikre en tidlig indsats for børn med særlige behov.

Den røde tråd skal binde overgange og skift sammen for at sikre kontinuitet i det enkelte barns trivsel, udvikling og læring. Viden om barnets positive erfaringer, personlige kompetencer og sociale relationer skal bringes videre fra sundhedsplejerske til dagtilbud og videre til skole. Det gør det muligt for de mange professionelle, som barnet møder, at styrke og udnytte barnets ressourcer og kompetencer bedst muligt, men også at udfordre og stimulere det.

For børn med særlige behov er en målrettet tidlig indsats i dagtilbud helt nødvendig. International forskning viser, at disse børn klarer sig bedre i skolen og videre frem i livet, hvis de styrkes gennem systematisk kompetenceudvikling, der starter tidligt i deres liv. Derfor skal dagtilbud i højere grad end i dag arbejde målrettet på, at alle børn trives, udvikles og lærer i dagtilbuddet. Det kan betyde, at de professionelle i dagtilbuddet styrker deres handlekompetencer i forhold til børn med særlige behov, fx gennem uddannelse. Også de professionelle - sundhedsplejerske, dagplejer, pædagog, psykolog, tale- og hørepædagog, socialrådgiver, børnehaveklasseleder, lærer - bidrager med forskellig faglighed, hvor det er relevant og nødvendigt. Barnet skal være centrum for en fælles tidlig indsats. Dagtilbud kan gøre en positiv forskel.

HELHED OG SAMMENHÆNG

VOKSNE OM BARNET

FORÆLDRE
SUNDHEDSPLEJERSKE
SOCIALRÅDGIVER
PSYKOLOG

DAGPLEJER
PÆDAGOG
BØRNEHAVEKLASSELEDER
LÆRER
TALE-/HØREPÆDAGOG

Folketinget og andre aktørers krav om helhed og sammenhæng

Folketinget har med den sammenhængende børnepolitik fastsat, at kommunalpolitikerne har ansvar for at skabe sammenhæng mellem tilbuddene. Det handler dels om den røde tråd og dels om tværsektoriel indsats i forhold til børn med særlige behov.

Folketinget fremhæver en tidlig indsats over for børn med behov for særlig hjælp. Med tidlig indsats menes, at man søger at afhjælpe et barns problemer, så snart man observerer dem. Indsatsen bør være mindst mulig indgribende for barnet. En tidlig indsats kan medvirke til at forhindre, at problemerne vokser sig så store, at de ikke kan klares i hjemmet eller det nære miljø.

Hensigten er, at de professionelle arbejder helhedsorienteret, opsøgende og rummeligt i forhold til at hjælpe børn inden for alment systemets rammer. Det opsøgende skal sikre, at dagtilbuddet finder de børn, hvis forudsætninger eller levevilkår medfører behov for særlig støtte. De professionelle skal kende de risikofaktorer og tegn, der viser, at et barn kan have brug for hjælp.

Dagtilbud skal medvirke til at udmønte målene i den sammenhængende børnepolitik. De første seks år er en selvstændig fase i barnets liv, men skal samtidig give børnene et fundament for en god skolegang. Hvis regeringens målsætning om, at alle unge skal have en uddannelse, skal gennemføres, er det afgørende, at ingen børn tabes undervejs.

Det er et krav, at den sammenhængende børnepolitik skal være skriftlig og offentliggøres på kommunens hjemmeside.

Det kommunalpolitiske ansvar

KL mener, at det kommunalpolitiske ansvar er at:

- fastsætte en sammenhængende børnepolitik, som sikrer samarbejde og dialog mellem de voksne omkring barnet. Den sammenhængende børnepolitik skal synliggøre kommunalpolitikernes forventninger til de professionelle samarbejde
- følge op på, om dagtilbuddene udmønter den sammenhængende børnepolitik
- følge op på, fx gennem brugerundersøgelser, om forældre og børn oplever helhed og sammenhæng – den røde tråd – fra sundhedsplejerske til dagtilbud og videre til skole
- overveje, om den røde tråd kan understøttes med en individuel udviklingsplan i dagtilbud om barnets trivsel, udvikling og læring. Planen, som nogle kalder barnets bog, følger barnet fra sundhedsplejerske til dagtilbud og videre til skole og anvendes i det professionelle arbejde og til dialog med forældrene
- følge op på, om dagtilbuddene arbejder helhedsorienteret, opsøgende og rummeligt i forhold til at hjælpe børn inden for alment systemets rammer
- kende til, om de professionelle har den nødvendige uddannelse til tidlig indsats
- kende til, hvordan forvaltningen har systematiseret samarbejdet om tidlig indsats
- beslutte, hvordan økonomiske incitamenter og organisatoriske ændringer understøtter målet om øget rummelighed i dagtilbud

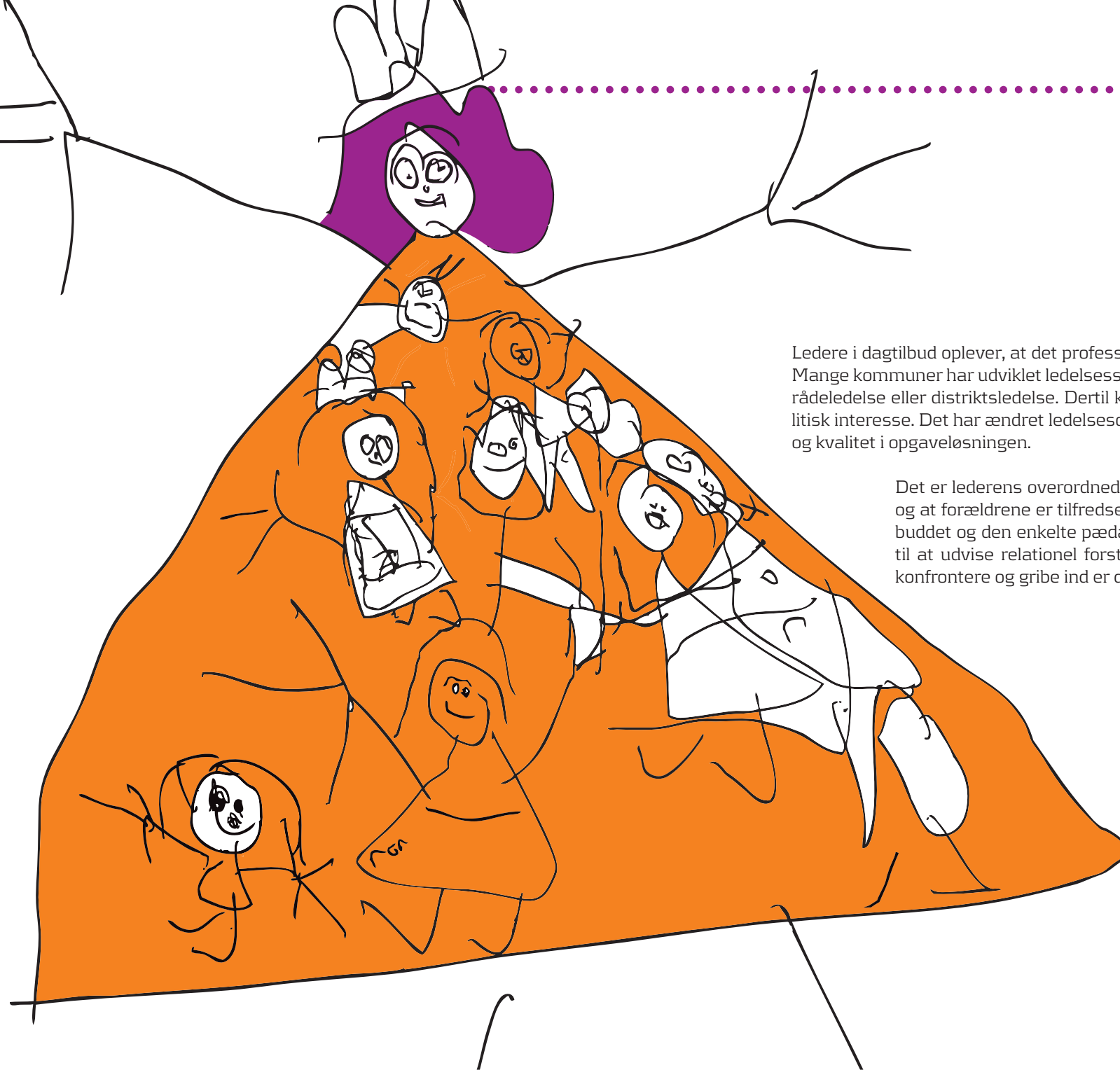
LEDELSE

Ledere i dagtilbud oplever, at det professionelle indhold i jobbet giver nye udfordringer. Mange kommuner har udviklet ledelsesstrukturerne og indført fx netværksledelse, områdeledelse eller distriktsledelse. Dertil kommer ny lovgivning og større kommunalpolitisk interesse. Det har ændret ledelsesopgaven. Ledere og forvaltning drøfter strategi og kvalitet i opgaveløsningen.

Det er lederens overordnede ansvar, at børnene trives, udvikles og lærer, og at forældrene er tilfredse. Lederen skal sætte ambitiøse mål for dagtilbuddet og den enkelte pædagog/medarbejders resultater. Lederens evne til at udvise relationel forståelse, tillidsvækkende sparring og mod til at konfrontere og gribe ind er den bedste forudsætning for at nå målene.

En stærkere faglig selvforståelse og målbevidsthed skal ledes frem. Samarbejdet med pædagoger/medarbejdere skal bæres af faglig begejstring, engagement og kreativitet. Lederen skal kende pædagogernes arbejde med læreplanerne og systematisk vejlede og evaluere dette arbejde. Det er helt nødvendigt, at lederen i samarbejde med pædagoger/medarbejdere udvikler en evalueringskultur, der er enkel, tydelig og præcis.

Ledere af dagtilbud skal kunne agere i en tæt og professionel dialog med såvel politikere, forvaltning, medarbejdere som forældre. Det er derfor væsentligt med opkvalificering af lederfagligheden.

Folketinget og andre aktørers krav om ledelse

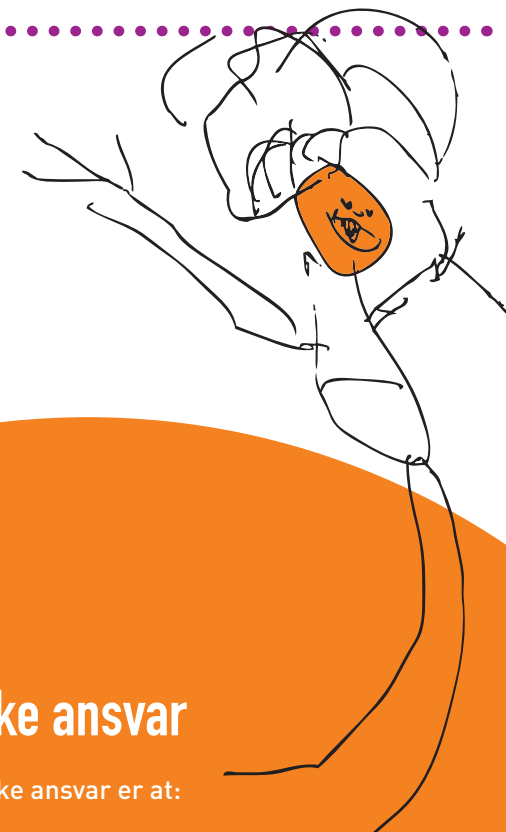
Dagtilbudsloven tydeliggør, at lederen af et dagtilbud har det pædagogiske ansvar for indholdet. En gang årligt skal lederen udarbejde, evaluere og konkret følge op på den pædagogiske læreplan. Det er ikke det enkelte barn, der skal evalueres, men den pædagogiske proces i forhold til at nå målene i læreplanen. Forældrebestyrelsen skal inddrages i processen vedrørende de pædagogiske læreplaner.

Af loven fremgår det også, at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at udarbejde og offentliggøre en børnemiljøvurdering, der som minimum skal revideres hvert tredje år.

Dagtilbudsloven fordeler ansvaret mellem kommunalbestyrelse, dagtilbuddets leder og forældrebestyrelsen.

Trepartsaftalen af 17. juni 2007 mellem Regeringen, KL, Danske Regioner, LO og AC har ledelse som et tema. Parterne har blandt andet aftalt, at der skal være et klart ledelsesrum for offentlige ledere. Det er fremhævet, at lederne står overfor et stigende krav om kvalitetsudvikling af institutionernes ydelser. De skal dokumentere resultaterne over for brugerne og den politiske ledelse.

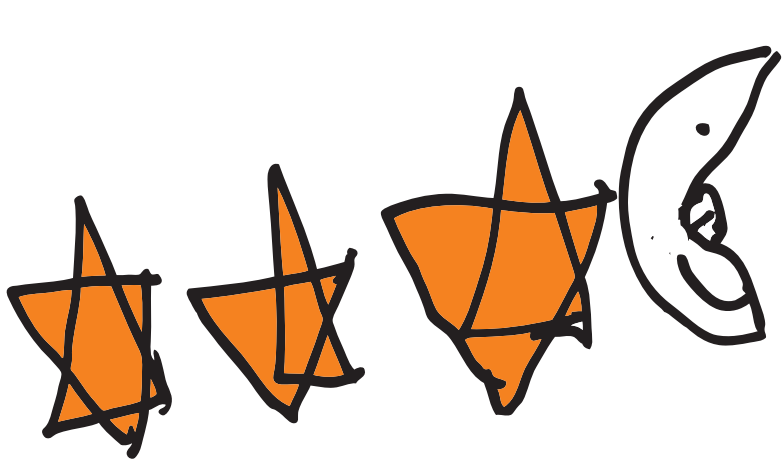
Det er derfor afgørende, at lederne af de offentlige institutioner har den nødvendige handlefrihed til at udøve ledelse. Dette rum må ikke begrænses af overenskomstmæssige, organisatoriske eller styringsmæssige barrierer. Derudover er ansvaret for lederne af de decentrale institutioner at skabe attraktive arbejdspladser, der kan tiltrække og fastholde kvalificerede medarbejdere. Det stiller krav om god personaleledelse.

Det kommunalpolitiske ansvar

KL mener, at det kommunalpolitiske ansvar er at:

- beslutte organiseringen af dagtilbudsområdet, fx ledelsesstrukturen. Her skal det overvejes om og i givet fald hvordan, ledelse bliver styrket, og hvilken lederfaglighed, der er nødvendig på de forskellige ledelsesniveauer, herunder hvilke krav der skal stilles til lederuddannelse
- fastlægge mål for ledelse af dagtilbud med fokus på, at lederen fx skal skabe et fagprofessionelt miljø med ambitiøse mål, systematisk evaluering og konkret opfølgning
- understøtte dagtilbud som en attraktiv arbejdsplads ved at vise politisk interesse for mål, resultater og pædagogiske læreplaner og ved at prioritere ressourcer til kompetenceudvikling
- overveje at indføre kontrakter for forvaltnings- og dagtilbudsledere med henblik på at prioritere arbejdet

KL'S ANALYSE

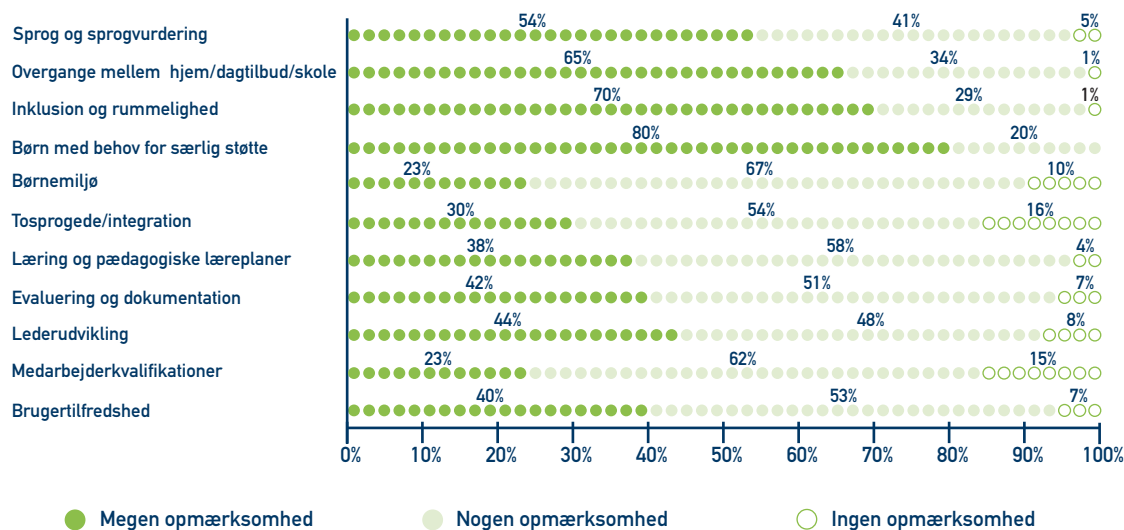
- om det kommunalpolitiske ansvar på dagtilbudsområdet

KL har i december 2007 gennemført en spørgeskemaundersøgelse om det kommunalpolitiske ansvar for dagtilbud. Spørgeskemaet er sendt til direktøren med ansvar for dagtilbudsområdet i 98 kommuner. 88% af kommunerne har svaret.

Undersøgelsen tegner et billede af det kommunalpolitiske arbejde på dagtilbudsområdet. Dels den konkrete politiske behandling i kommunalbestyrelse og fagudvalg, hvor økonomi og kapacitet har haft størst fokus. Dels den kommunalpolitiske debat i øvrigt, hvor emnet børn med behov for særlig støtte har haft størst opmærksomhed.

Undersøgelsen viser også, at der er grund til at sætte yderligere fokus på det kommunalpolitiske ansvar for dagtilbud. De fleste kommuner har på nuværende tidspunkt fastsat og offentliggjort plan og rammer for det kommunalpolitiske tilsyn, men mange kommuner er kun på vej. Som det fremgår af dagtilbudsloven, der trådte i kraft august 2007, er dette blevet et krav.

HVILKEN OPMÆRKSOMHED HAR FØLGENDE TEMAER I DEN KOMMUNALPOLITISKE DEBAT?

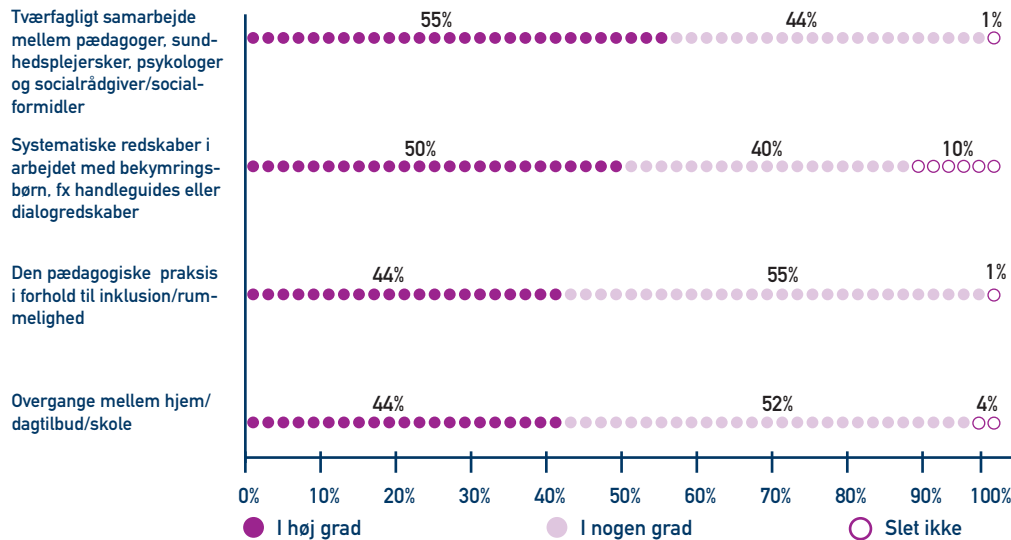

Citater fra spørgeskemaundersøgelsen

“Der er desuden fokus på sundhed i dagtilbud, udarbejdelse af kommunal dagtilbudspolitik, kapacitetsudbygning, modernisering af dagtilbuddenes rammer og øget fleksibilitet i dagtilbuddene for børnefamilierne.”

“Fagudvalget har valgt to årlige dialogmøder med forældrebestyrelserne, hvor de nævnte temaer er på dagsordenen. Samtidig er mange af de nye principielle beslutninger sendt i høring i det første år i den nye sammenlagte kommune. Begge dele har givet mulighed for en afstemning af forventninger mellem forældre og det politiske niveau.”

I HVOR HØJ GRAD HAR DEN SAMMENHÆNGENDE BØRNEPOLITIK I 2007 GIVET ANLEDNING TIL FØLGENDE?

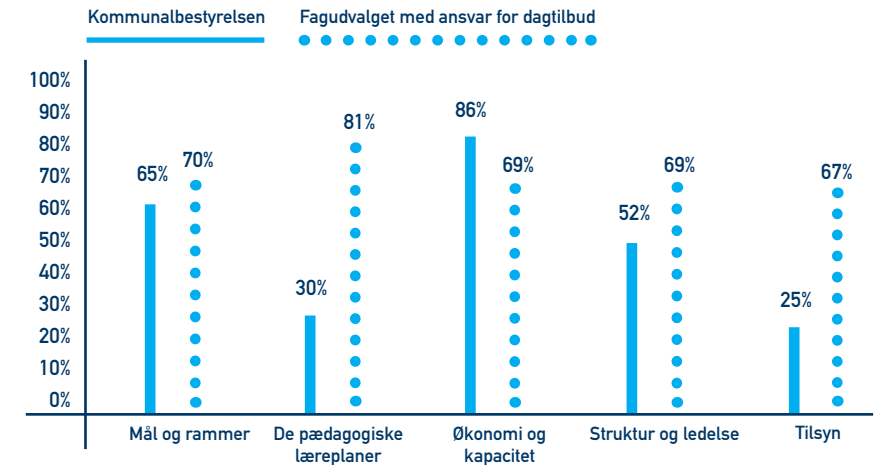

Citater fra spørgeskemaundersøgelsen

"Den sammenhængende børnepolitik har i høj grad været mål- og rammesættende for arbejdet med børn med særlige behov i dagtilbud."

"Der har været forskellig praksis i de tidligere kommuner. Det tager tid at få udrullet best practice."

I HVILKE POLITISKE FORA ER FØLGENDE DAGTILBUDSTEMAER BEHANDLET I 2007?

Citater fra spørgeskemaundersøgelsen

"Kommunalbestyrelsen har netop besluttet to nye udviklingsprojekter på dagtilbudsområdet:

1. Forpligtende samarbejde blandt lederne
2. Pædagogisk udvikling og ny struktur vedrørende tilbud til børn med specielle behov."

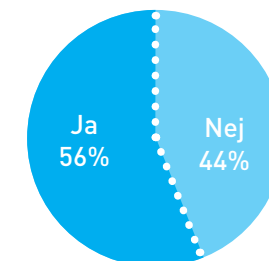
"Der er ikke taget selvstændig stilling til strukturen, men den er drøftet i tilknytning til blandt andet kapaciteten."

HAR KOMMUNEN FASTSAT OG OFFENTLIGGJORT PLAN OG RAMMER FOR DET KOMMUNALPOLITISKE TILSYN?

Citater fra spørgeskemaundersøgelsen

"Det kommunalpolitiske tilsyn sikres via et centralt styringskoncept: Dialogbaseret aftalestyring."

"Planen er ved at tage form på embedsmandsniveau og forventes politisk behandlet i foråret 2008."

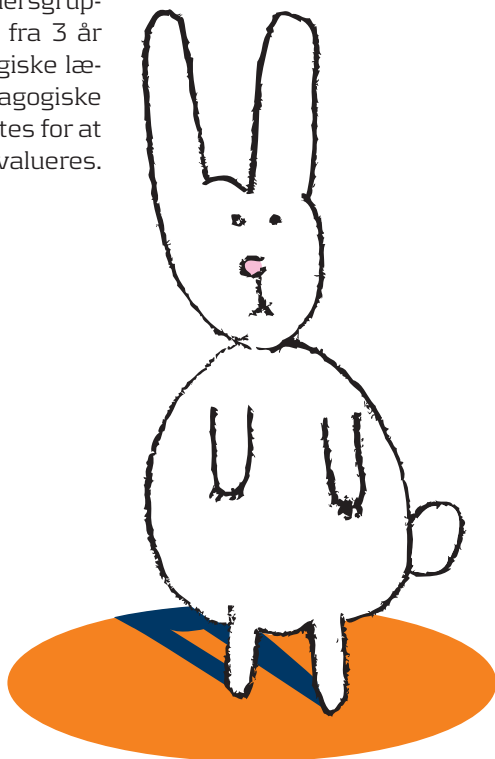

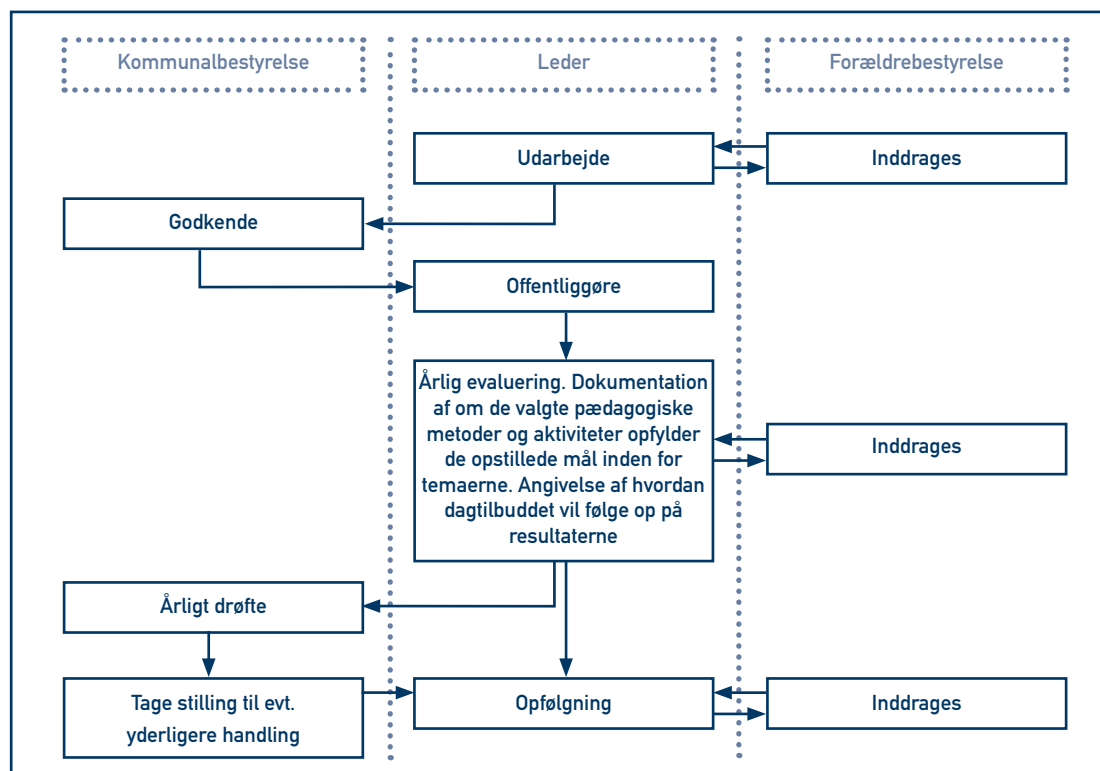
LÆREPLANER OG SPROGVURDERINGER

Om pædagogiske læreplaner

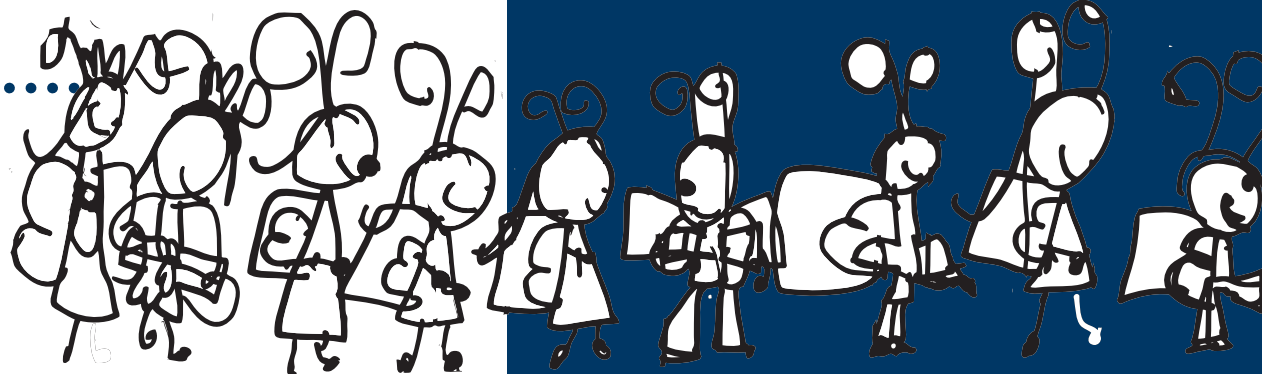
Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-2 år og børn i aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart... Den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter, der iværksættes for at nå målene, og hvordan læreplanen evalueres. (Dagtilbudslovens §8, stk. 1 og 3)

Den pædagogiske læreplan

Om sprogvurderinger

Kommunalbestyrelsen skal i deres mål og rammer for sprogvurderingerne tage hensyn til mangfoldigheden i børnegruppen. Kommunalbestyrelsen skal beskrive sammenhængen til pædagogiske læreplaner, hvor der også er krav om at arbejde med sprog og løbende evaluering og opfølgning. Det ville være naturligt, at disse elementer blev integreret. Planen skal endvidere beskrive sammenhængen til både sprogvurderinger af tosprogede børn og den socialpædagogiske bistand efter folkeskoleloven, herunder hvordan vurderinger af og opfølgning i forhold til børn, der modtager bistand efter folkeskoleloven, håndteres. Sammenhængen til skolen og det arbejde, der foregår i indskolingen vedrørende sprogstimulering og modtagelse af børn med behov for en ekstra indsats, skal beskrives, og endelig skal planen redegøre for forældrenes inddragelse. (Bemærkninger til dagtilbudslovens § 11, stk. 4)

Familiestyrelsen har udgivet et sprogvurderingsmateriale, som kommunerne kan vælge af benytte. Materialet er baseret på empiriske data og dokumentation af danske børns sprogtiltagelse.

Det viser en forventning om, at

- 85% af børnene vil få anbefalet en generel indsats
- 5-15% af børnene vil få anbefalet en fokuseret indsats
- 5% af børnene vil få anbefalet en særlig indsats

(Kilde: Sprogkonsortiet)

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN "ALKEREDEN" (3-6 ÅR) I KØGE:

Kulturelle udtryksformer

Kvalitetsmål: Børnene skal opleve den danske kultur.

Resultatkrav: Børnene får et bredt kendskab til den danske kultur og de traditioner, der følger med denne.

Handleplaner: Vi fastholder den danske kultur og fejrer traditioner som fastelavn, påske, Sankt Hans og jul. Alle grupper er mindst én gang om året i teatret. Vi gør brug af de kulturelle tilbud, vores nærområde kan byde på: Bibliotek, Køge Museum mm. Vi har et godt samarbejde med den lokale Sædder Kirke, og vores ældste gruppe besøger Roskilde Domkirke og det lokale hospital.

Evaluering: Vi kan konstatere, at alle børnene kender de gængse traditioner og deres "funktion". Samtidig oplever vi en progressiv forståelse hos børnene, når det handler om historierne bag traditionerne.

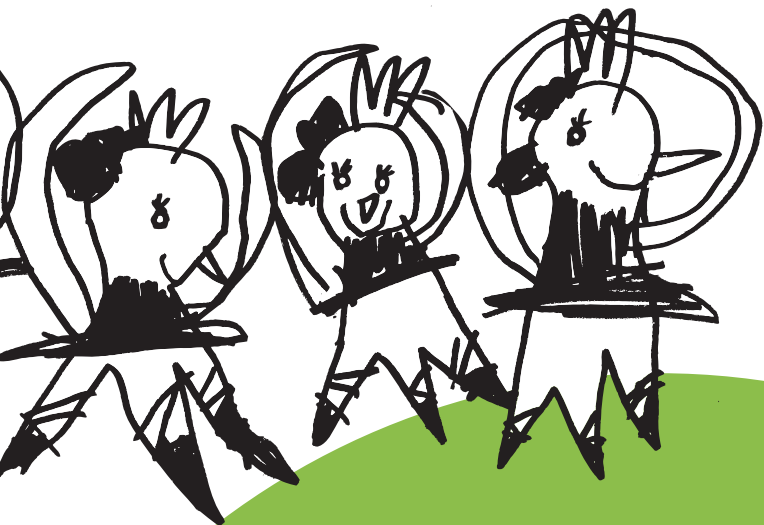
Krop og bevægelse

Kvalitetsmål: Motorisk kompetente og fysisk aktive børn.

Resultatkrav: Vi vil gerne se, at børnene i Alkereden oplever glæde og vedholdenhed ved at være fysisk aktive og derigennem får udviklet deres motoriske kompetencer.

Handleplaner: Alle børnene er på legepladsen hver dag. Vi vil fortsætte vores bestræbelser på, at vores udearealer er motorisk udfordrende for børnene gennem hele deres børnehavetid. Alle børn fra de tre stuer er ude af huset mindst én gang om ugen, enten i en af vores nærliggende skove, på byens legeplads eller udflugtsmål længere væk. Vi vil fortsat bruge skolens gymnastiksal én gang om ugen til mere tilrettelagte og strukturerede fysiske udfoldelser.

Evaluering: Det kan konstateres, at børnene generelt er glade for at bevæge sig, både på legepladsen, i gymnastiksalen og i skoven, både i strukturerede forløb og i fri leg.

Om trivsel, udvikling og læring

- Hvordan skal der følges op på evalueringen af de pædagogiske læreplaner?
  - Hvordan skal der følges op på resultaterne af sprogvurderingerne af de treårige børn?
  - Er resultaterne af indsatsen over for børn med særlige behov tilfredsstillende?
  - Er resultaterne af indsatsen over for tosprogede børn tilfredsstillende?
- Skal de politiske mål justeres?
  - Skal forvaltningen ændre i resultatmål/kontrakter for dagtilbudslederne?
  - Skal der opstilles handleplaner for alle dagtilbud eller for nogle enkelte dagtilbud?

Om tilsyn og dialog

- Hvilken dokumentation har kommunalpolitikere brug for om:
  - Børnenes trivsel, udvikling og læring?
  - Børnenes udbytte af den sproglige indsats?
  - Ressourceudnyttelsen, fx åbningstimer/lukkedage, sygefravær, antal børn pr. voksen, antal uddannede/ikke uddannede, antal ledere med videreuddannelse på diplomniveau?
  - Forældrenes tilfredshed?
- Hvor ofte har kommunalpolitikere brug for dokumentation?
- I hvilken form skal dokumentationen præsenteres?
  - I en kvalitetsrapport?
  - I en virksomhedsplan?
  - Som opfølgning på en kontrakt?
  - Andet?

POLITISK DRØFTELSE

Om helhed og sammenhæng

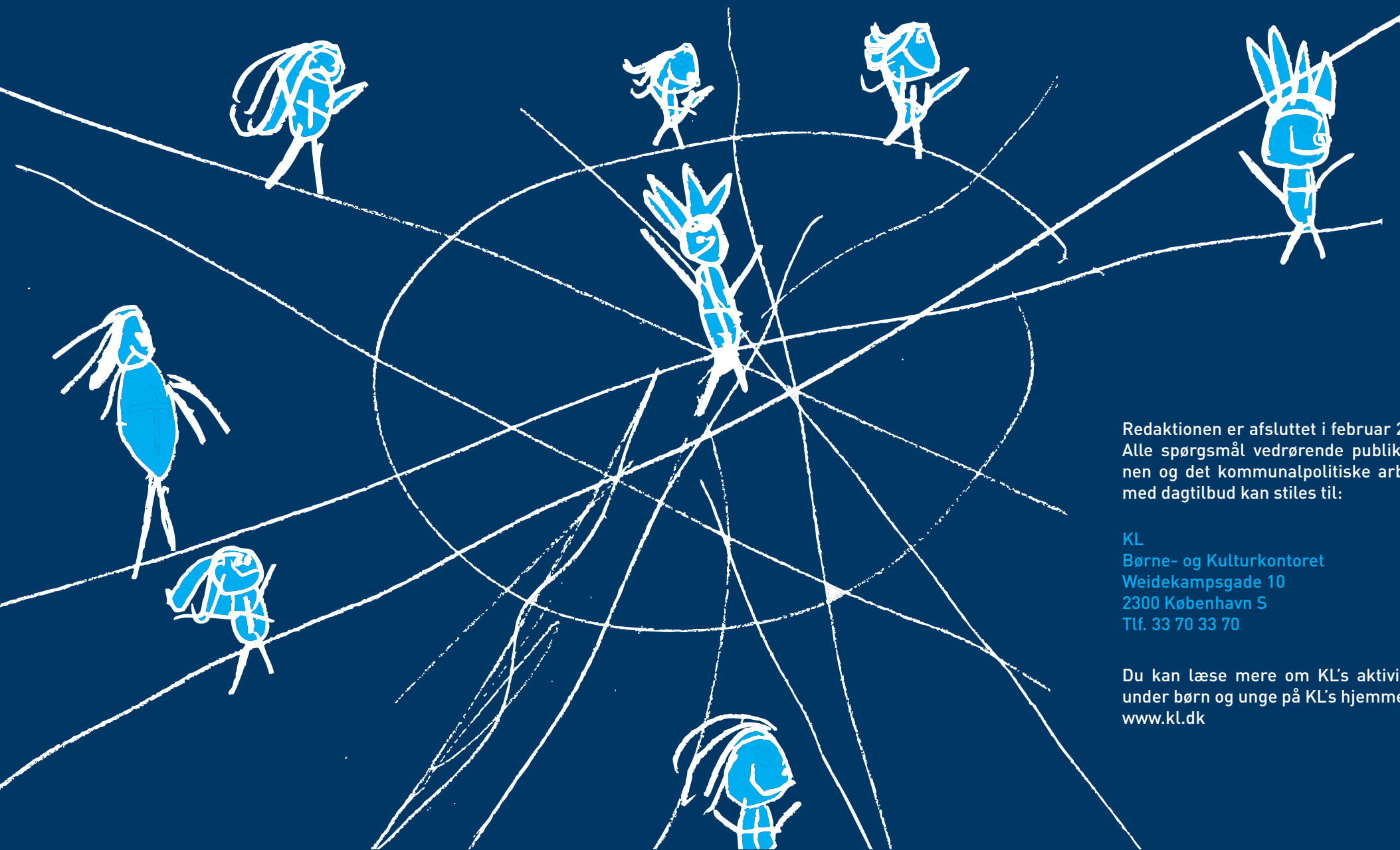
- Skal der gennemføres brugerundersøgelse, om hvorvidt forældre og børn oplever helhed og sammenhæng - den røde tråd?
- Hvordan sikres, at viden om barnets positive erfaringer, personlige kompetencer og sociale relationer bringes videre fra sundhedsplejerske til dagtilbud og videre til skole?
- Hvordan virker den tidlige indsats i kommunen i forhold til børn med særlige behov?

Om ledelse

- Hvordan kan kommunalpolitikere give ledere af dagtilbud større opbakning?
  - Ved at prioritere kompetenceudvikling for pædagoger/medarbejdere?
  - Ved at prioritere lederuddannelse?
  - Ved dialogmøder om faglighed og politiske mål på kort og på lang sigt
  - Ved at indføre resultatløns?
  - Ved at tydeliggøre delegation og selvforvaltning?

DAGTILBUD er et kommunalt ansvar. Høj kvalitet i omsorg, tryghed, udvikling og læring er afgørende for barnets videre vej gennem livet.

Redaktionen er afsluttet i februar 2008. Alle spørgsmål vedrørende publikationen og det kommunalpolitiske arbejde med dagtilbud kan stiles til:

KL
Børne- og Kulturkontoret
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 33 70 33 70

Du kan læse mere om KL's aktiviteter under børn og unge på KL's hjemmeside www.kl.dk